

FICHA DE PRENSA- INSTITUTO CERVANTES EN BUCAREST

Revista : Evenimentul Zilei

Fecha: 7 de mayo 2004

Titular: Nunca he querido ser un héroe – entrevista a Fernando Savater

Fernando Savater, uno de los más importantes filósofos españoles, figura en la lista negra de la banda terrorista ETA

Nunca he querido ser un héroe

Fernando Savater es uno de los filósofos españoles más conocidos en la actualidad. Ha publicado más de cuarenta libros, es un gran admirador de Cioran, cuya obra ha traducido al español y sobre la que versó su tesis doctoral. Nació en el País Vasco, pero figura en la lista negra de ETA debido a sus declaraciones antiterroristas y a sus actividades públicas en contra de la violencia. En su vida diaria, este profesor de filosofía en la Universidad Complutense de Madrid, necesita escolta. Su mujer, junto a la que visita ahora Rumanía, es profesora de euskera. Fernando Savater ha venido a Rumanía invitado por el *Instituto Cervantes*, con el apoyo del Ministerio Español de Asuntos Exteriores, ha visitado Sibiu y Rásinari, la localidad natal de Cioran. Y hoy pronunciará una conferencia, seguida de una charla, en el *Colegio Nueva Europa*. Gracias a la amabilidad de Ioana Zlotescu, Directora del *Instituto Cervantes*, Fernando Savater nos ha concedido una entrevista exclusiva.

En su último libro, Vd. invita a los jóvenes a entrar en política...

Sigo creyendo que es importante tomar una decisión, implicarte en la vida social. El hecho de que los jóvenes no tengan tanto interés por la política no me parece tan preocupante porque creo que, en realidad, su interés no se centra en las causas políticas tradicionales, en la lucha política tal y como se entendía cuando yo tenía veinte años. Los jóvenes participan en la vida comunitaria, pero tal vez no como lo hacían sus padres o sus abuelos y es necesario comprender estos cambios.

Su posición ante el terrorismo de ETA es de todos conocida, pero España ha conocido recientemente otro tipo de terrorismo...

El terrorismo es el mismo, sea de ETA, de Al-Qaeda o de otras organizaciones. El terrorismo es un mal en sí mismo, al margen de sus motivos o de sus métodos porque cree en la violencia, algo inadmisibles en un orden democrático. Para combatirlo, es necesario saber cómo funciona. El de ETA tiene sus propias reglas, diferentes a las de Al-Qaeda o a las del sudamericano, pero, al fin y al cabo, sigue siendo terrorismo: algo irracional, una forma de demostración de la fuerza, una voluntad de domesticar a través de la violencia. En muchas ocasiones, lo que se ve y los motivos que se hacen públicos, son meros pretextos.

¿Qué significa la ética del egoísmo responsable o la moral del amor propio, actitudes que Vd. defiende en su libro?

El cristianismo nos ha enseñado a todos la ética de la renuncia, la creencia en lo que vendrá después de esta vida, la esperanza en un premio más allá de la muerte. Sin embargo, yo he aprendido a mirar a mi alrededor, a mirarme a mí mismo, a la gente que veo, a mirar la vida de cada día, en la que tienes que tener algo que llevarte a la boca, en la que tienes que cumplir tus sueños. Y siempre he pensado en cómo hacer esto de tal manera que las cosas te vayan bien a ti, pero respetando tanto los derechos como los sueños de los demás.

En este caso, ¿vale la pena vivir bajo la amenaza de la muerte, debido a sus ideas públicas, vale la pena vivir con escolta?

De alguna manera, todos vivimos bajo la amenaza de la muerte; incluso aquellos que tienen miedo de sus propias opiniones viven bajo esta amenaza universal. Yo nunca he querido ser un héroe, y menos aún un mártir, pero hay momentos en los que tenemos que decir aquello en lo que creemos, precisamente porque queremos vivir en libertad. Y si tienes voz y puedes hablar y, sobre todo, si tienes la suerte de ser una voz pública, entonces tienes que decir lo que piensas...

Sus libros se venden muy bien. ¿Cómo se compatibiliza la idea del *best-seller* con la filosofía?

En realidad, yo no me considero un filósofo sino un profesor. Y, cuando eres profesor, tu deber es hacer comprensible, conseguir transmitir en un tono normal y con palabras normales cosas complicadas. Creo que llego al corazón de la gente porque me expreso de modo comprensible y no tengo la pretensión de saberlo todo. Mis libros no dan recetas, ni siquiera indican qué camino seguir. Me planteo una serie de problemas, abro puertas, formulo preguntas...

¿Y cuáles serían las preguntas esenciales en el año 2004?

Hay dos tipos de preguntas: las eternas (las que siempre nos acompañan seamos o no filósofos) sobre la muerte, el tiempo, la libertad, el universo y las preguntas de nuestro tiempo, casi siempre políticas. Una de ellas sería cómo vamos a ser capaces de realizar uniones supraestatales. Tenemos que pensar en uniones que puedan funcionar, porque no podremos vivir hasta el fin de los tiempos en tribus separadas. La unidad es necesaria para proteger el mundo en el que vivimos.

¿Cómo conoció Vd. a Cioran y de dónde surge su admiración por él?

Tenia como 18 ó 19 años y leía el suplemento semanal de "Le Monde", que era una especie de Biblia para mí. Un buen día encontré una página dedicada al aforismo contemporáneo y un artículo de Gabriel Marcel titulado "¿Es Cioran el mismo diablo?", título que me pareció incitante y que me animó a empezar a buscar sus libros, que más tarde leí y posteriormente traduje. Sin embargo, mi relación con Cioran fue únicamente por correspondencia durante muchos años, hasta que, al cabo del tiempo, pude conocerlo en París cara a cara. Comentaba que tenía dos traductores favoritos: el primero era un japonés y, el segundo era yo... En los 90, Cioran tenía ya sus años, pero era simplemente encantador, agradable, amable. Seguimos escribiéndonos y creo que tengo unas cien cartas tuyas, todas llenas de pequeñas bromas, de dobles sentidos, de juegos de palabras.

¿Qué opinión tiene sobre sus simpatías legionarias de juventud, sobre las ideas de derechas que encontramos en sus primeros artículos?

Sinceramente, se trata de un aspecto que no me escandaliza: si una persona ha escrito en su juventud sobre determinados asuntos, no significa que podemos catalogarlo como fascista, igual que no todos los que han escrito diversos textos sobre el comunismo son comunistas. Si así fuera, tendríamos que culpar a mucha gente. Recuerdo que, tras la caída de Franco en España se vivía un ambiente de entusiasmo y yo hablaba con Cioran de todo esto, aunque a él nada de esto parecía afectarle, escéptico como era. Contrariado, le dije

que todos tenemos que tener proyectos políticos, que tenemos que creer en algo y él me dijo: “Si vosotros hubiérais sido tan estúpidos como para creer en lo que he creído yo, no tendríais ahora tanto entusiasmo como para creer en algo”.

Fernando Savater, unul dintre cei mai mari filozofi din Spania, aflat pe lista neagră a teroriștilor ETA

„N-am căutat niciodată să fiu erou”

Fernando Savater este unul dintre cei mai cunoscuți filozofi spanioli de astăzi. A publicat peste 40 de cărți, are o admirație constantă față de Cioran, cărui a tradus opera în spaniolă și despre care a scris o teză de doctorat. Este născut în Tara Bascoilor, dar se găsește pe lista neagră a ETA din cauza declarațiilor sale antiteroriste și acțiunilor publice de susținere a non-violenței. În viața de zi cu zi, profesorul de filozofie Fernando Savater, de la Universitatea Complutense din Madrid, are nevoie de găzdi personale. Soția lui, împreună cu care vizitează acum România, este profesoară de eureska, limba bască. Fernando Savater a venit în țara noastră la invitația Institutului Cervantes, cu sprijinul Ministerului Culturii din Spania (nu din România!) a mers la Sibiu și Râșnari, locul nașterii lui Cioran, iar azi va susține o conferință și va participa la o discuție la Colegiul Noua Europă. Prin amabilitatea Ioanei Zlotescu, directoarea Institutului Cervantes, Fernando Savater ne-a acordat un interviu în exclusivitate.

LUMINITA MARCU

În ultima dvs. carte, „El valor de elegir”, susțineți cauza implicărilor în indempnăți pe liniștii în politică...

Cred în continuare că e important să faci o alegere, să te implici în viața socială. Faptul că liniștii nu mai sînt afit de interese în politica e valabil și în Spania, dar eu m-as fi afit de pesimist. Cred, mai degrabă, că interesul nu mai merge spre cauzele politice tradiționale, spre lupta politică așa cum era ea înaleasă în urmă cu decenii, atunci cînd eu aveam 20 de ani. Tîneni participă la viața comunitară, dar poate nu așa cum o făceau buncii sau părinții lor și trebuie să înalegem aceste schimbări.

Aveti o poziție bine cunoscută față de terorismul ETA, dar de cîrînd, Spania a cunoscut și un alt fel de terorism...

Terorismul este același, indiferent că e vorba de terorism ETA, al-Qaeda sau alte organizații. Terorismul e un rău în sine, indiferent de motivele sau de metode. E rău deoarece crede în violență. E inadmisibil în ordinea democratică. Dar, pînă a-ți combate trebuie să știi, cum funcționează. Terorismul

ETA, are regulile lui, diferențe de ale terorismului al-Qaeda, sau de cel sud-american, dar, pînă la urmă, este vorba tot de terorism. Bineînțeles că eu sînt mult mai familiarizat, ca să spun așa, cu terorismul ETA. Pe cel al al-Qaeda îl cunosc mai puțin, îl înțeleg mai puțin resorturile.

Credeti că soluția ar fi retragerea trupelor spaniole din Irak?

Nu neapărat. Pentru că terorismul e curvă rațional, e este o formă de demontare a forței, o violență de domesticire prin violență. De multe ori, ceea ce se vede, motivele care se fac publice, sînt doar preterite.

Ce înseamnă etica epistemului responsabil sau morala airtorului propriu, atitudinile pe care le susțineti în cărțile dvs.?

Credinșismul ne-a învățat pe toți etica renunțării, a cedării, gîndul la ce va fi după această viață, speranța întru-un premiu transmundan. Dar eu am învățat să mă uit în jurul meu, la mine, la oamenii pe care îi vad, la viața de fiecare zi, în care trebuie să ai ce înțînca, în care vrei să-ți îndeplinești viașurile. Și, în-ărr, gîndii me-

Savater, alături de Ioana Zlotescu, directoarea Institutului Cervantes

reu cum poți face asta în așa fel încît să-ți fie și bine, dar să respecti și drepturile, și visele celorlalți.

Atunci merită să trăiești în această viață sub amenințarea cu moartea pentru ideile tale publice, merită să ai nevoie de găzi?

Toți trăim într-un fel, sub amenințarea cu moartea, chiar și cei care n-au curajul părentilor proprii, tot trăiesc, ca oameni, sub această amenințare universală. Eu n-am căutat niciodată să fiu erou, cu afit mai puțin marit. Dar sînt momente cînd trebuie să spunem ce credem, tocmai pentru că vrim să trăim liberi. Și dacă ai gură și poți vorbi și mai ales, dacă ai norocul să ai o voce publică, atunci trebuie să deschizi acea gură și să spui ce e de spus.

Ați părăsit Tara Bascoilor din cauza amenințărilor?

Nu neapărat, pentru că oricum sînt amenințat și acum, nu contează locul. Acum stau în Madrid, e mai comod, preda la Universitatea din Madrid și aici e mai ușor să-ți se asigure condiții de securitate.

Cărțile dvs. se vînd foarte bine. Cum se împacă ideea de best-seller cu filozofia?

Vedeți, eu nu mă consider filozof, poate profesor. Și, cînd ești profesor, dătona ta e să faci intelighii, să reușești să spui pe un ton normal și cu cuvînte obișnuite lucruri complicate. Cred că am ajuns la jama publicului pentru că vorbesc intelighii și pentru că nu pretind că aș ști totul. Cărțile mele nu sînt rețete, nîc nu arată ceea ce am urmat. Imi pun și eu probleme, deschid uși, pun întrebări...

Cum l-ai cunoscut pe Cioran și de unde admirația pentru el?

Aveam 18-19 ani și citeam săptămînal suplimentul literar al ziarului „Le Monde”. Era un fel de Biblie pentru mine și, într-o zi, ei au dedicat o pagină întreagă scriorilor contemporani. Am citit atunci articolul de Gabriel Marcel care se numea „Este Cioran diavolul însuși?”. Titlul mi s-a părut incitant și așa am început să caut cărțile acestuia E.M. Cioran, iar prima pe care am găsit-o a fost „Demirgul cel rău”. Apoi te-am citit și pe celelalte, în franceză. Cu timpul, m-am gîndit să-i scriu și să-i spun că m-ar plăcea să-ți traduc volumele. Și am făcut-o! A apărut „Demirgul cel rău”, și a avut un succes extraordinar în Spania.

Ați devenit prieteni, cum era Cioran ca om?

Mult timp l-am cunoscut pe Cioran doar prin corespondență. În 1969-1970 eu n-am mai putut să plec din Spania din cauza că mi s-a suspendat pasaportul, aveam probleme la universitate. Peste cîțiva ani m-am recuperat pasaportul, am fost la Paris și l-am văzut pentru prima dată față în față. Am cunoscut-o și pe Simone, am mîncat de multe ori împreună, am stat de vorba, ne-am plîmbat prin Grădina Luxembourg. Spunea chiar că are doi traducători favoriti în lume, primul era un japonez, celălalt eram eu. În anul ’90 deja Cioran nu mai era tînar, dar era pur și simplu fermecător, agreabil, amabil. Am continuat să ne scriem. Cred că am peste 100 de scrisori de la el.

Cioran nu era diavolul...

Si v-ați gîndit să le publicați într-o zi?

Nu. Nu știu. Sînt, mai degrabă, scrior obișnuit, între autor și traducător. Desi, așa cum spunea și Mircea Eliade la un moment dat în jurnalul său, scriorile lui Cioran sînt extraordinare. El nu scria decît atunci cînd într-adevăr voia să scrie, nu scria din datorie sau din politețe, iar scrierile lui au mereu cite o mică glumă, o vorbă cu dublu înțeles, un joc de cuvînte.

Ce credeți despre înțerețea lui legionară, despre ideile de dreapta pe care le găsim în articolele lui de înțerețe?

Da, știu despre ce este vorba. Dar vă spun că se poate sîncer că nu mă scandalizează de prea mult acest aspect. Dacă o persoană a avut o anumită perioadă în înțerețe cînd a scris niște lucruri, asta nu înseamnă că o putem cataloga drept fascistă, așa cum nu toți cei care au scris diverse texte în comunism sînt comuniști. Altfel ar trebui să culpabilizăm foarte multă lume.

Imi amînesc că după căderea lui Franco în Spania era o atmosferă de antuziasm, toți regăseau de antuziasm, aveam proiecte politice. Și vorbeam cu Cioran despre toate astea, plin de antuziasm, iar Cioran era foarte relaxat, sceptic cum îl știam, chiar glumea. Și eu l-am spus, contrariat, că trebuie să avem proiecte politice, să credem în ceva, iar el mi-a răspuns: „Dacă voi ați fost afit de stupizi încît să credeți în ce am crezut eu n-ați mai fi acum afit de entuziasți să credeți în ceva”.